

A Liget maradjon liget!

*A Budapesti Városvédő Egyesület által szervezett tanácskozás
Magyar Szakszervezetek Székháza, Budapest, Városliget fasor,
2015. szeptember 21.*

Körmendy Imre: „Jót s jól! Ebben áll a nagy titok.”

Kazinczy Ferenc 1808-ban írt sorai örökérvényűek, azaz ma is helytállóak. Nehéz mit mondani, különösen újat mondani a Városligetbe tervezett Múzeum Negyedről/Múzeum-ligetről/Liget Budapestről, mert a médiumokban való 2013 tavaszi hírüladás óta már oly sok minden leírásra és elmondásra került. A MUT állásfoglalása, konferenciák (A városi nagyparkokról 2013-ban /MTA – FUGA/, A Városligetről 2014-ben /FUGA/ és Mindent a maga helyén 2015-ben /MTA/, rádiónyilatkozatok, a Zuglói TV-nek adott interjú, a Zuglói Lapokban megjelent felhívás a megjelenő könyvről, az Építészfórum felhívása a pályázaton való részvétel mellőzésére, a Fórumon megjelent írások stb., a „Múzeumi ne!” kiadvány, ami eljutott minden országgyűlési képviselőhöz stb.). Mégis megkísérlem teljesíteni e feladatot. Az első mondatom a köszöneté: Napjainkban, amikor szinte semmi másról nem hallhatunk, mint a „jelenkori népvándorlás” gondjairól, eseményeiről, a csaknem csatatérre változott országhatárról és budapesti, hegyeshalmi, körmendi stb. helyszínekről; amikor a politikai pártok egymásra licitálva próbálnak előnyhöz jutni – kihasználva emberek ezreinek nyomorúságát - bátorság egy ilyen témájú tanácskozást szervezni.

A következőkben már konkrétan a témáról szólok a városfejlesztésre vonatkozó nemzetközi dokumentumok néhány pontjára hivatkozva, azokat idézve – a teljesség és a fontossági sorrend igénye nélkül, ízelítőül.

Az **Európa Tanács 1992-ben, Strasbourgban elfogadott Európai Városi Charta elvei** között ilyeneket találunk: „Az önkormányzatoknak védeniük kell a természetes és a zöld területeket.” (E.) 2.3.) Mondhatják, hogy ez nem köti a Kormányt és az Országgyűlést, de ez nem így van, mert éppen

az ő feladatuk, hogy olyan jogi kereteket alkossanak, amiben ezek biztosíthatók mind a védett, mind a nem védett területeken.

„A szabad területek fenntartása és gondozása a városfejlesztés szerves része.” (E.) 3.2.) A beépítés valahogy kimaradt a felsorolásból. Netán lehet úgy is fenntartani és gondozni egy parkot, hogy nem építjük be?

„Minden embernek joga van ahhoz, hogy egészséges, biztonságos, **nyugodt**, kellemes és ösztönző hatású környezetben éljen.” (Uo. 3.4.) Még a VI. és VII. kerület lakóinak is! Ne feledjük, ezek a legsűrűbben lakott városrészei Budapestnek. Természetesen a zuglóiak sem kivételek, csak annak a kerületnek – a Városliget nélkül is - jobbak a környezeti mutatói. A **nyugodt** jelzőt kiemelem, mert a további funkciók, épületek ide telepítése épp ezt teszi tönkre a Városliget pihenésre használt részein is.

„A polgároknak joguk van ahhoz, hogy a közösség jövőjét érintő minden főbb tervezet kapcsán véleményt nyilvánítsanak.” (Uo. 12.3.) Értelmszerűen nem a döntések után, hanem előtte!

„A városirányítás és –tervezés alapjául maximális mennyiségű, a város jellegzetességeire és különleges adottságaira vonatkozó információ kell, hogy szolgáljon.” (Uo. 12.4.) Ilyen jellegzetesség pl. a Városliget zöldterületi jellege, az egész városban betöltött lényeges szerepe, több évszázados park mivolta. S az információt, pl., hogy kik és hogyan használják a parkot, nem utólag kell begyűjteni, hanem a döntést megelőzően.

„**A helyi politikai döntéseknek a szakemberek csoportjai által irányított városi és regionális tervezésen kell alapulniuk.**” (Uo. 12.5.) Az egész mondat kiemelést érdemel, egyrészt, mert rögzíti, hogy a városokkal kapcsolatban helyi döntéseknek van létjogosultsága, másrészt mert a tervezést szakemberek csoportjainak kell végeznie, s nem politikusoknak, vagy egy embernek; harmadrészt, mert kimondja, hogy a regionális és városi tervezés normál kereteiben kell zajlania a folyamatnak, s nem „kivéve a gyevi bírót” jellegű, gyorsított törvényalkotásban.

Az **UNESCO- ajánlások a tájak és műemléki területek szépségének és jellegzetességének megőrzésével kapcsolatban** (Párizs, 1962) – többek között - kimondja:

Az emberek gyakran kárt okoznak a közvetlen környezetük részét képező természetes és az ember alkotta tájban, ezért azok védelméről gondoskodni kell. (...) *„Szépségük és jellegzetességük miatt a tájak és örökségi helyszínek megőrzése, ahogy azt az ajánlások meghatározzák, fontos az emberiség számára, mert hatalmas fizikai, erkölcsi és szellemi regeneráló hatása van, és még a népek művészeti és kulturális életéhez is hozzájárul”* (Bevezető megfontolások negyedik fordulata).

(...) *„a tájak és örökségi helyszínek sok ország gazdasági és társadalmi életének jelentős faktorai, és a lakosság egészségének megőrzésében is nagy a szerepük”* (Uo. ötödik fordulat). Gondolhatják, hogy ez csak a világörökség területeire vonatkozik, de az általános alapelvek kimondják, hogy ezt ki kell terjeszteni olyan területekre is, amelyek *„részben vagy egészben emberi beavatkozás eredményei”* (II. 5. pont), sőt az első általános alapelv így szól: *„A tájak és örökségi helyszínek megőrzését célzó tanulmányok és rendszabályok vonatkozzanak az állam egész területére, ne korlátozzák ezeket egyes kiválogatott tájakra és örökségi helyszínekre.”* (Uo. II. 3. pont)

Az **UNESCO-ajánlások a köz- vagy magánmunkák által veszélyeztetett kultúrjavak megőrzésével kapcsolatban** (Párizs, 1968) rögzíti, hogy

„a kultúrjavak megőrzésének legbiztosabb garanciája az embereknek maguknak ehhez való ragaszkodása és iránta érzett tisztelete” (Bevezető megfontolások tizenegyedik fordulata). A parkhasználati vizsgálatok, s kiváltképp a Civil Zugló Egyesület által összegyűjtött húszezer aláírás, az Építészfórumon, az építészeti pályázaton való részvétel ellen tiltakozó ötezer ötszáz aláíró mind erről a ragaszkodásról és tiszteletről tanúskodik.

Az Európai Unió városfejlesztésért felelős miniszterei által 2007-ben elfogadott **Lipcsei Charta** néhány pontja is közvetlenül érvényes a Városligetre s annak be nem építésére.

Egyik alapvető lényegi irányelv, hogy *„az európai városok olyan integrált városfejlesztési programokat dolgozzanak ki, amelyek a városok egészére vonatkoznak”*. Budapest – hagyományait követve – elkészítette ezt a dokumen-

tumot: Budapest városfejlesztési koncepcióját (jelenleg köznyelvben: Bp. húsz-harminc, kb. tízévente készülnek ezek a dokumentumok). Schneller István a „Mindent a maga helyén” konferencián bemutatta, bizonyította, hogy a Liget Budapest több lényegi pontban ellentétes ezzel az egész városra kiterjedő, integrált és jóváhagyott koncepcióval.

Egy további pont rögzíti, hogy „a tervezett beruházások járuljanak hozzá a városi terület kiegyensúlyozott fejlődéséhez”. Napnál is világosabb, hogy a múzeumok egy helyre tömörítése éppen ellentétes ezzel a kívánatos iránnyal. A Charta nyomatókkal felhívja a figyelmet a „kiváló közterületek létrehozására és fenntartására”. S nem ezek csökkentésére és beépítésére. Később arról ír, hogy „szükséges a történelmi épületek, közterületek és azok városi és építészeti értékeinek védelme”. Ha bárki kétségbe vonná, hogy a Városliget védett terület (mert éppen kilóg ebből, meg nem nyilvánították történelmi kertté, ...), azoknak, íme, itt a bizonyíték, itt áll feketén-fehéren, hogy **történelmi közterület**. Jámbor Imre mutatta és mutatja be ennek izgalmas történelmét, alakulását. Előadásai és a Városligetről ismert összes tény ezt – a történelmi közterületi létet - igazolják. Ez az elv, közösen kitűzött cél átvitt értelemben is vonatkozik a Ligetre, hiszen, ha fontos a történelmi épületek értékeinek védelme s megújításuk, akkor az előző fórumokon bemutatott majd' száz épület (vagy tán több is – Lásd Ráday Mihály előadását, Schneller István, Kévés György, Bugár-Mészáros Károly és Erő Zoltán javaslatait ugyancsak az MTA-n rendezett konferenciáról) a város más területeire tereli ezeket az ide álmodott fejlesztéseket.

A történelmi városok védelmének nemzetközi chartája (Washington, 1987) egyenesen odáig megy a történelmi települések, településrészek megújításával kapcsolatban, hogy rögzíti: „a terveket a lakosságnak kell jóváhagynia”! (Módszerek és eszközök c. fejezet, 5. pont) Ha ezt sokan álomnak vagy örültségnek is titulálják, a Charta megfogalmazóinak egyértelmű az üzenete: a tervezett városmegújítási akciók, fejlesztések oly mértékben érintik az ott élők életkörülményeit, hogy nélkülük vagy ellenükre semmilyen hatalom ne döntsön. Érdeemes a karta bevezető sorait is megfigyelni: „A világ valamennyi városa – akár spontán fejlődés, akár tudatos tervezés eredménye – történelmi

város, mert történelmileg meghatározott társadalmak anyagi kifejeződése.” A már idézett 5. pont kezdő mondata összecseng a Európai városi charta 12.4. pontjában leírtakkal, amikor kimondja: „A történeti városok és városnegyedek védelmi munkáinak terveit multidiszciplináris vizsgálatok előzzék meg.” Ismét egy felhívás, hogy ne utólag vizsgálódjunk, mert az csupán a döntés legitimálásának izzadságos próbálkozása. Később meg ezt teszi hozzá: A terv „biztosítsa a történeti negyedek harmonikus kapcsolatát a város többi részével.” Egy Liget – Budapest méretű fejlesztés semmiképpen nem nevezhető olyanak, ami harmonikusan kapcsolódna a város többi részéhez. Egy ilyen sűrítmény olyan, mint a szervezetben a rákos daganat: önmagával van elfoglalva, s a szervezet erőit vonja el.

A **múzeumokkal kapcsolatban** más előadók hitelesebben szólhatnak nálam, hisz az a szakmájuk (Fodor István, a MNM címzetes főigazgatója, Marosi Ernő akadémikus, művészettörténész), mégis az építészeti múzeum kapcsán érdemes elgondolkodni néhány körülményen. A **Magyar Építészeti Múzeum** – a Forster Központ internetes tájékoztatása alapján – „2011 elején még kilenc munkatárssal rendelkezett, jelenleg egy főállású gyűjteményvezető dolgozik a múzeumban”. A gyűjtemény két helyen található, egyrészt a Forster Központ Táncsics utcai aulájában (!), másrészt egy albertfalvai, ipari területen fekvő raktárépületben. Szavahihető tanúk beszámolója alapján a raktár nedves, esetenként vízben áll. Az ókori bölcsesség szerint „**a tökéletes el-lensége a jónak**” – jelen esetben a leendő mindentudó új épület helyett egy kisebb méretű, de már régen megvalósítható elhelyezés előbbre vitte volna a dolgokat. Megkockáztatom, hogy ha a Kormányzat ténylegesen fejleszteni akarja az Építészeti Múzeumot, akkor nem csökkentette volna létszámát, s a városligeti káprázat helyett már régen biztosított volna egy száraz, alkalmas raktárt a kétfelé szakított gyűjteménynek. Meggyőződésem, hogy egy építészeti múzeum legfőbb tevékenysége a vonatkozó tervek, dokumentumok, hagyatékok gyűjtése, őrzése, feldolgozása, kutathatóvá tétele, értékeinek folyamatos, rendszeres közzététele (könyvek, filmek alakjában). Kiállítótere pedig az egész város, s az ország többi települése. A kiállítások pedig megszervezhetőek

bárhol, mint ahogy az elmúlt években, évtizedekben sok helyütt rendeztek építészeti kiállítást a Néprajzi Múzeumtól kezdve a Múcsarnokon át számos városban és egyetemen (az Ybl-díjasok munkáiból és más izgalmas anyagokból a mai eszközökkel viszonylag könnyen összeállíthatók vándorkiállítási anyagok). A fotómúzeum kiállítási anyagai is könnyen szállíthatók.

Befejezésül

Nem szóltam még a címben ígért „jól” egyes összetevőiről, vagy csupán utaltam azokra a jogi, eljárási problémákra, amelyek végigkísérik az egész folyamatot. Szívem szerint folytatnám a Kazinczy idézetet, „A nagy titok” c. vers további sorait, de ez talán túlságosan messze vezetne, s a szakmai, szakmajogi megfontolásokból kilépne.

Végezetül a Paul Claudel által megfogalmazott intelmet idézem: „Mielőtt a világot tökéletesre alakítanánk, talán fontosabb lenne azt nem tönkretenni.”

Körmendy Imre: „Jóts jó! Ebben áll a nagy titok.”
